TARBIYACHINING INNOVATSION VA KREATIV FAOLIYATINI RAQAMLASHTIRISH
Xalqaro ilmiy-amaliy onlayn anjumani

ЦИФРОВИЗАЦИЯ ИННОВАЦИОННОЙ И ТВОРЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПЕДАГОГОВ-ВОСПИТАТЕЛЕЙ
Международная научно-практическая онлайн конференция

DIGITALIZATION OF INNOVATIVE AND CREATIVE ACTIVITIES OF EDUCATORS
International scientific and practical online conference

ANDIJON - 2022

O`ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O`RTA MAXSUS TA`LIM VAZIRLIGI

ANDIJON DAVLAT UNIVERSITETI

MAKTABGACHA TA`LIM FAKULTETI

MAKTABGACHA TA`LIM METODIKASI KAFEDRASI

TARBIYACHINING INNOVATSION VA KREATIV FAOLIYATINI RAQAMLASHTIRISH

Xalqaro ilmiy-amaliy anjuman materiallari

TO`PLAMI

Andijon – 2022

258.	Ф.М.Топилова, Г.А.Юлдашева	Формирование и развитие цифровой компетентности при обучении биологии	542
259.	Кадирова Сурмахон	Бошланғич таълим ўқитувчиларининг педагогик психологик аспектлари	543
260.	Xodjayeva Saida	Maktabgacha ta’lim tashkilotida tabiat burchagidagi ishlarni tashkil qilish	545
261.	Obidova Nargiza	Ta’lim-tarbiya metodlarining mazmuni	546
262.	Qodirova Gulnora	Bo’lajak tarbiyachilarni kreativ yondashuvlar asosida ta’lim-tarbiya jarayonini tashkil qilish	548
263.	С.О.Рўзиматова	Жисмоний ривожланишда ҳаракатли ўйинларнинг ўрни	550
264.	Н.Б. Адилова	Тарбия масаласи мутафаккирлар талқинида	552
265.	Н.Б. Адилова	Тарбиянинг миллий ва умуминсоний қадриятлар қамровида бўлиши	554
266.	A.E. Sheraliyeva	Maktabgacha ta’limda didaktik vositalarning o’rni	556
267.	Д.Э.Камалова	Общая структура фонетики и фонологии	558
268.	F.Kiyikboyev, O.Tashmatova	Anvar Obidjon va o`zbek bolalar sh`eriyati	559
269.	Нажметдинова Нигора Иркиновна	Теоретические основы организации интегрированных музыкальных занятий в дошкольных образовательных организациях	562
270.	M.A.Teshaboyeva	Bola rivojlanishida oilaning o’rni	564
271.	B.T.Teshaboyeva	Maktabgacha ta’lim muassasalarida ta’limni tashkil etishning zamonaviy asoslari	567
272.	A.Isroilov	Maktabgacha ta’limda musiqa mashg’ulotlarini tashkil etishning nazariy asoslari	569
273.	X. Mirzayev	Maktabgacha ta’lim yoshidagi bolada mehnat ko‘nikmalarining shakllanish omillari	572
274.	Ro'zimatova Saidaxon Ozodbek qizi	Harakatli o’yinlar-maktabgacha yoshdagi bolalar jismoniy rivojlanish omili sifatida	573
275.	Parmonova Sarvinoz Qobiljon qizi	Badiiy asarlarni sahnalashtirishning o’ziga xos xususiyatlari	575
276.	Ilhom Qo’shaev	Milliy musiqa an’analaridan foydalanishning pedagogik masalalari	576
277.	I.F.Qayumov	O‘zbek xalq cholg‘ulari tarixidan	577
278.	И.И.Ахтамов	Мақом санъати таълимининг ҳозирги ҳолати	579
279.	Xasanova Nozimaxon Qo’chqarovna	Nutq madaniyatining shakllanishi va rivojlanish konsepsiyasi	581
280.	Saydullayeva Barchinoy Abduxalil qizi	Maktabgacha ta'limda bolalarni axloqiy tarbiyalashda badiiy adabiyotning o'rni	582
281.	U.R.Axunov G.A.Ne’matjonova	Maktabgacha yoshdagi bolalarda sog‘lom turmush tarzini shakllantirishda o‘yinlarning ahamiyati	584

258.	Ф.М.Топилова, Г.А.Юлдашева	Формирование и развитие цифровой компетентности при обучении биологии	542
259.	Кадирова Сурмахон	Бошланғич таълим ўқитувчиларининг педагогик психологик аспектлари	543
260.	Xodjayeva Saida	Maktabgacha ta'lim tashkilotida tabiat burchagidagi ishlarni tashkil qilish	545
261.	Obidova Nargiza	Ta'lim-tarbiya metodlarining mazmuni	546
262.	Qodirova Gulnora	Bo'lajak tarbiyachilarni kreativ yondashuvlar asosida ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil qilish	548
263.	С.О.Рўзиматова	Жисмоний ривожланишда ҳаракатли ўйинларнинг ўрни	550
264.	Н.Б. Адилова	Тарбия масаласи мутафаккирлар талқинида	552
265.	Н.Б. Адилова	Тарбиянинг миллий ва умуминсоний қадриятлар қамровида бўлиши	554
266.	A.E. Sheraliyeva	Maktabgacha ta'limda didaktik vositalarning o'rni	556
267.	Д.Э.Камалова	Общая структура фонетики и фонологии	558
268.	F.Kiyikboyev, O.Tashmatova	Anvar Obidjon va o`zbek bolalar sh`eriyati	559
269.	Нажметдинова Нигора Иркиновна	Теоретические основы организации интегрированных музыкальных занятий в дошкольных образовательных организациях	562
270.	M.A.Teshaboyeva	Bola rivojlanishida oilaning o'rni	564
271.	B.T.Teshaboyeva	Maktabgacha ta'lim muassasalarida ta'limni tashkil etishning zamonaviy asoslari	567
272.	A.Isroilov	Maktabgacha ta'limda musiqa mashg'ulotlarini tashkil etishning nazariy asoslari	569
273.	X. Mirzayev	Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolada mehnat ko'nikmalarining shakllanish omillari	572
274.	Ro'zimatova Saidaxon Ozodbek qizi	Harakatli o'yinlar-maktabgacha yoshdagi bolalar jismoniy rivojlanish omili sifatida	573
275.	Parmonova Sarvinoz Qobiljon qizi	Badiiy asarlarni sahnalashtirishning o'ziga xos xususiyatlari	575
276.	Ilhom Qo'shaev	Milliy musiqa an'analaridan foydalanishning pedagogik masalalari	576
277.	I.F.Qayumov	O'zbek xalq cholg'ulari tarixidan	577
278.	И.И.Ахтамов	Мақом санъати таълимининг ҳозирги ҳолати	579
279.	Xasanova Nozimaxon Qo'chqarovna	Nutq madaniyatining shakllanishi va rivojlanish konsepsiyasi	581
280.	Saydullayeva Barchinoy Abduxalil qizi	Maktabgacha ta'limda bolalarni axloqiy tarbiyalashda badiiy adabiyotning o'rni	582
281.	U.R.Axunov G.A.Ne'matjonova	Maktabgacha yoshdagi bolalarda sog'lom turmush tarzini shakllantirishda o'yinlarning ahamiyati	584

FOYDALANGAN ADABIYOTLAR

1.Mirziyoev SH.M. Maktabgacha ta'lim tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risidagi qaror. 9.09.2017 y., PQ-3261, «Xalq so'zi» gazetasi. 2017 y., 11 sentyabr. 181 (6875)-son.

2.Arushova A.G. Razviteya rechi doshkolnikov. Metodicheskaya posobiya dlya vospitateley. M.:1997- 107 s.

3.Jalolova G. Bolalarni maktabga tayyorlashda noan'anaviy o'yinlardan foydalanish. T.:2004- 69 b.

4.Qodirova F.R.,.Qodirova R.M. Bolalar nutqini rivojlantirish nazariyasi va metodikasi .Darslik. T.:Istiqlol, 2006-247 b.

5.Mo'minova L. R. Maktabgacha yoshdagi bolalarni savodga o'rgatish dasturi. T.:1996-47b.

MILLIY MUSIQA AN'ANALARIDAN FOYDALANISHNING PEDAGOGIK MASALALARI

Ilhom Qo'shaev
Buxoro davlat universiteti
Musiqa ta'limi kafedrasi katta o'qituvchisi

Annotatsiya: Maqolada milliy musiqa an'analari musiqashunoslik va musiqa pedagogikasi fanlaridagi muhim masalalar,an'anaviy musiqa can'atining hayotimizdagi tutgan o'rni, ularning she'riy va musiqiy ohang xususiyatlari hamda ijro uslublarini umum ta'lim maktablarida qo'llash metodikasi haqidagi tushunchalar berilgan.Bunday tahlil yoshlarning ta'lim jarayonida milliy musiqalarini tinlash, idrok etish va ijro yo'llarini anglashga xizmat qilishi yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: Baxshi, do'mbra, xalfa, mumtoz, so'z, soz, doston,aytim, ijodiyot, mumtoz, xonandalik musiqa idroki,gulligi,ochiq ovozda kuylash uslublari,usul,nag'ma.

Аннотация: Статья дает представление о роли традиционной музыки в нашей жизни, ее поэтико-музыкальных тембровых особенностях и способах применения исполнительских приемов в общеобразовательной школе, служит для понимания способов восприятия и исполнения.

Ключевые слова: бахши, домбра, халфа, классика, слово, соз, достон, айтым, творчество, классика, певческое восприятие музыки, цветок, открытый певческий стиль, прием, нагма.

Annotation: The article gives an idea of the role of traditional music in our life, its poetic and musical timbre features and ways of using performing techniques in a general education school, serves to understand the ways of perception and performance.

Key words: bakhshi, dombra, halfa, classics, word, soz, doston, aym, creativity, classics, singing perception of music, flower, open singing style, technique, nagma.

Milliy musiqa an'analari musiqashunoslik va musiqa pedagogikasi fanlarida muhim masalalaridan biridir. Mutafakkir-donishmandlar musiqani tadqiq etib risolalar yozishgan, ta'limotlar yaratishgan. Bu ulkan ma'naviy xazina bo'lib, uning qimmati e'tirof etilgan. Musiqa madaniyati tarixidan shu narsa ma'lumki, Abu Nasr al-Forobiy, Abu Ali ibn Sino, Abduraxmon Jomiy, Alisher Navoiy singari ulug' allomalar boshqa soxalar qatori musiqa nazariyasi, tarixi, sozlar xususida ko'p qonuniyatlar, ta'limotlar kashf etishgan. Forobiy va Ibn Sino o'sha davrlarda mashhur bo'lgan ko'pgina musiqa asboblarini takomillashtirish bilan birga ud, nay, g'ijjak, qonun kabi bir qator sozlarda katta mahorat va iste'dod bilan ham ijro eta olishgan.

Faylasuf donishmandlar har bir musiqa asbobining o'ziga xos fazilati hamda umi borligini aytib, inson ruxiyatini ma'naviy boyituvchi sifatida ta'riflashgan. Milliy musiqa, uning an'analarini- shakllanishi, rivoj topishida Abu Nasr al-Forobiy (X-asr)ning ud chizig'i, Sayfiddin Abdulmo'min Urmaviy (XIII-asr)ning notatsiya musiqa yozuvi, Komil Xorazmiy (XIX-asr)ning tanbur chizig'i kabi nota tizimlari yaratilishi tarixda katta voqea bo'lgan. Bu nota tizimlari o'z vaqtida garchand maxsus tanbur yoxud ud cholg'ulari uchun yaratilgan bo'lsa-da, keyinchalik xalq musiqa merosi, uning an'analarini o'rganishda "Shashmaqom" ni tiklashda muhim vosita bo'lib xizmat qildi.

Jumladan, bu o'rinda musiqashunos V.A.Uspenskiy, milliy musiqamiz tarixi va nazariyasi bilimdoni Abdurauf Fitrat tashabbusi bilan Buxoroning yetakchi maqomxonlari Ota Jalol Nosirov hamda tanburchi Ota G'iyos Abdug'anievlardan "Shashmaqom"ning 6 qismini notaga yozib olganligi va uni 1924 yilda nashr etilganligini ta'kidlab o'tish joiz. Shuningdek, maqomxon san'atkorlar Shohnazar Sohibov, Boboqul Fayzullaev va Fazliddin Shahobovlar ham 1950 yilda "Buxoro Shashmaqomi" ning mukammal nusxasini notaga ko'chirib,

milliy musiqa merosi, uning an'analarini yosh avlodga yetkazishda xayrli ishlar qilishdi.

Bu borada akademik Yu.Rajabiyning "Shashmaqom"ni to'plab notaga olganligi borasidagi ulkan xizmatlari, ayniqsa alloma-san'atkor nashr ettirgan "Shashmaqom"ning olti tomligi, "O'zbek xalq musiqasining" besh tomligi, "O'zbek xalq qo'shiqlari to'plami, "Musiqa merosimizga bir nazar" risolalari mil¬liy musiqa merosi, an'analarini tiklanishi va targib etilishida bebaxo hissa qo'shdi.

XX asrning 70-80 yillarida ham musiqashunoslik fanida milliy musiqa va uning tarixini o'rganish an'analarini tiklash, nazariy asoslarini tadqiq etish borasida qator tadqiqotlar, ilmiy ishlar olib borildi. Bu o'rinda ayniqsa, musiqashunos professorlar F.Karomatov, O.Matyokubov, T.G'afurbekov, O.Ibrohimov, R. Abdullaev R.Yunusovlarning ilmiy ishlarini ta'kidlab o'tish o'rinli.

Musiqa pedagogikasi fanida ham bu muammoning ko'pgina qirralari har tomonlama tadqiq, etildi. Bu borada professorlar H.Nurmatov, A.Hasanov, Q.Mamirov, dotsentlar F.To'raev, va boshqa olimlar oliy va o'rta ta'lim tizimida milliy musiqa, uning an'analaridan o'quv-tarbiya jarayonlarida foydalanishning pedagogik masalalarini ishlab chiqishdi hamda amaliyotda tadbiq etish yo'llarini ko'rsatib berishdi.

Milliy musiqa an'analari, uni tiklash, o'quv-tarbiya jarayoniga tadbiq etib, yosh avlod ma'naviyatini shakllantirishdagi dolzarb muammo ekanligini ta'kidlagan holda biz bu borada hali juda ko'p ilmiy izlanishlar olib boriladi va uning amaliy jihatlari kengroq tadbiq etiladi, deb o'ylaymiz.

Biz yuqorida zikr etilgan mualliflarning ishlari bilan tanishib, ularga asoslanib, "O'smir o'quvchilarni milliy musiqa an'analari bilan tanishtirish" mavzusi bitiruv malakaviy ishi sifatida tanlandi. Bu musiqa tarbiyasida muhim omil ekanligini e'tirof etish barobarida muayyan reja asosida bitiruv malakaviy ishimizni tayyorlashga harakat qildik.

ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentiybyu "Xalqaro baxshichilik san'ati festivalini o'tkazish to'g'risida"gi 2018 yil 1 noyabrdagi PQ-3990-son qarori.

2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoevning Xaqaro baxshichilik san'ati festivali ochilishiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi nutqi. O'zbekiston ovozi 2019-yil, 8- aprel. № 28-29 (32. 519).

3.O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Baxshichilik san'atini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 2019 yil 14 maydagi qarori.

4. Eshqobil Shukur. "Xalq va tarix tili" . O'zbekiston ovozi 2019-yil, 8-aprel. № 28-29 (32. 519).

5. Karomatov (Karomatli) F.M. "Uzbekskaya dombrovaya muzika" T., 1962 g.

6. Turdiev T. Shajara. – Toshkent: Nur, 1991. – 64 b

7.B.Matyoqubov. Doston navolari. Toshkent, 2009 8. Tursunov S.N. va boshqalar. O'zbekistonda baxshichilik san'atining shakllanishi va taraqqiyoti tarixi ISBN 978-9943-4268-3-2 "Fan va texnologiya" 2014.

O'ZBEK XALQ CHOLG'ULARI TARIXIDAN

I.F.Qayumov
BuxDU musiqa ta'limi kafedrasi
katta o'qituvchisi

Annotatsiya: Maqolada O'zbek xalq cholg'ularining tarixi qadimdan o'rganilib kelinganligi va IX-XVII asrlarda yashab o'tgan O'rta Osiyo olimlarining risolalarida musiqiy cholg'ularning tavsifini, mashhur musiqachilar nomini, mashhur musiqiy asarlar nomini uchratish mumkinligi, O'zbek an'anaviy musiqasini yig'ish va o'rganish XIX asrning 70-yillaridan boshlab keng miqyosda olib borilganligi va bu ishlarni asosan harbiy kapelmeysterlar olib borishganligi,va ularning orkestrda ishlashi bilan birga, etnografik faoliyat bilan ham shug'ullanishganliklari haqida fikr yuritilgan.

Kalit so'zlar: Xalq cholg'u ijrochilari xonandalik, musiqa idroki,gulligi,ochiq ovozda kuylash uslublari, an'anaviy musiqasi, etnograf, ekspeditsiyasiya, Cholg'ushunoslik.

O'zbek xalq cholg'ularining tarixi qadimdan o'rganilib kelinadi. IX-XVII asrlarda yashab o'tgan O'rta Osiyo olimlarining risolalarida musiqiy cholg'ularning tavsifini, mashhur musiqachilar nomini, mashhur musiqiy asarlar nomini uchratish mumkin. O'zbek an'anaviy musiqasini yig'ish va o'rganish XIX asrning 70-yillaridan boshlab keng miqyosda olib borila boshladi. Bu ishlarni asosan harbiy